

Motion till riksdagen 2020/21:1685

av **Ingela Nylund Watz m.fl. (S)**

Ge kommunerna en tydligare roll i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad välfärdsbrottslighet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att öka möjligheterna för kommunerna att bidra till att motverka organiserad brottslighet riktad mot offentligt finansierad verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

De senaste åren har vi i Sverige sett en rad rapporter, utredningar och även rättsprocesser som pekar på att välfärdssystemet systematiskt utnyttjas genom fusk och bedrägerier. Erfarenheterna från bl a Södertälje har visat att omfattningen dessvärre är betydande. Den organiserade brottsligheten har genom detta hittat ett ny luckrativ marknad. Generellt sett kan det konstateras att det funnits en för stor naivitet inom offentlig verksamhet när det gäller insikten att det offentliga systemet utvecklats till en marknad för kriminella.

Kommuner och offentliga aktörer utsätts för brottslighet där kriminella ser bidrag som en basinkomst. Tar man sig in i ett system öppnas dörrarna till andra där en brottsling kan utnyttja gapen mellan olika myndigheters ansvarsområden.

Välfärdssystemen är ett nät av utbetalningssystem på kommunal och nationell nivå som hänger ihop och ofta är beroende av varandra.

Erfarenheterna från de olika härvor som de senaste åren nystats upp visar att det finns möjligheter att förebygga, upptäcka och ingripa mot fusk och bedrägerier genom samarbete, ”nätverk ska bekämpas med nätverk”.

Regeringen tar problemen med brott mot välfärdssystemen på största allvar och flera av de förslag som presenterades i SOU 2017:37 Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra har lett till att regeringen vidtagit åtgärder. Bl a har ett folkbokföringsbrott införts liksom ökade möjligheter att kontrollera bosättning.

Genom budgetpropositionen för 2020 gavs Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Arbetsmiljöverket och Kronofogdemyndigheten ökade resurser för att bekämpa välfärdsbrott och skatteundandragande. Ett ekonomiskt arbetsgivarbegrepp införs vid beskattning av arbetstagare som tillfälligt arbetar i Sverige. En utredning har tillsatts för att minska felaktigheter i folkbokföringen. Ekobrottsmyndigheten har fått ökade resurser för att bekämpa systematiska välfärdsbrott. Straffen för bidragsbrott skärptes vid årsskiftet 2020 och utvidgades till att också omfatta brott mot arbetsmarknadspolitiska stöd. Polis och åklagare har fått uppdraget att förbättra hanteringen av bidragsbrott i samarbete med utbetalande myndigheter. En utredning har tillsatts om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen som är ute på remiss till oktober i år. Utredningen föreslår att en ny statlig myndighet för utbetalningskontroll inrättas. För att korrekta utbetalningar ska vara möjliga krävs dock att det systematiska fusket med folkbokföringen omöjliggörs.

De åtgärder som redan vidtagits och nu planeras är mycket välkomna men fokuserar dock alltför till övervägande del på statliga myndigheters funktioner och roller. Kommunernas roll och möjligheter att bidra till att motverka välfärdsbrott, i samverkan med andra myndigheter, behöver lyftas fram och utvecklas mer.

Ett konkret och viktigt exempel i sammanhanget är behovet av utökade sekretessbrytande bestämmelser som möjliggör ett större utbyte av uppgifter mellan statliga myndigheter och kommunala myndigheter/verksamheter. Sedan den 1 januari 2016 finns det sekretesslättnader rörande informationsutbyte mellan myndigheter vid misstanke om grov brottslighet. Det bör enligt vår mening övervägas på vilket sätt kommunerna på ett effektivt sätt kan inordnas i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad välfärdsbrottslighet.

En central slutsats i analyser av fusk och bedrägeri är att myndigheterna fokuserar väldigt mycket på kontroll när bidrag redan har betalats ut. Det är mindre fokus på

kontroll i handläggningen inför bedömningen av ett bidragsbehov. Den tidiga handläggningen riskerar ofta att bli mekanisk och rituell. Ett viktigt utvecklingsområde för att stävja fusk och bedrägeri är därför att hitta metoder som hjälper handläggare att öka sin medvetenhet och vaksamhet om risken att utsättas för fusk.

Ingela Nylund Watz (S)

Abraham Halef (S)

Mathias Tegnér (S)

Anna Vikström (S)

Serkan Köse (S)